

बियाणे, खते व कीटकनाशके निविष्ठांच्या गुणवत्ता नियंत्रणाच्या अनुषंगाने तालुकास्तरीय तक्रार निवारण समितीची फेररचना करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन परिपत्रक क्र.कृवपदुम-२८०१६/१५६/२०२५-MAG-१७A (संगणक क्र. ११९४१९४)
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय (विस्तार),
मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : २९ जून, २०२५.

- वाचा :-** १) कृषि व पदुम विभाग शासन परिपत्रक क्र. सीपीएस १००५/ प्र.क्र. २/ १-अ, दि.१९ मार्च, २००५.
२) कृषि व पदुम विभाग शासन परिपत्रक क्र.सीपीएस २०११/प्र.क्र.१२०/१-अ, दि.२८ जुलै, २०११
३) कृषि व पदुम विभाग शासन परिपत्रक क्र. सीपीएस २०१३/प्र.क्र. २६६/१-अ, दि.१७ ऑक्टोबर, २०१३.
४) शासन अधिसूचना क्र. कृवपदुम-२८०१६/११७/२०२५-MAG-१७A दि.१९ जून, २०२५.
५) कृषि आयुक्तालयाचे पत्र क्र. गुनियो/गुनि७/८/तालुका तक्रार निवारण समिती/र-९४४/२०२५ दि.२७ जून, २०२५.

शासन परिपत्रक :-

कृषि उत्पादन व उत्पादकता वाढविण्यामध्ये दर्जेदार कृषि निविष्ठांची वेळेवर उपलब्धता होणे आवश्यक आहे. दर्जेदार कृषि निविष्ठांना अनन्यसाधारण महत्व आहे. शेतकऱ्यांना उपलब्ध होत असलेल्या बियाणे, खते, किटकनाशके इत्यादी निविष्ठा निकृष्ट दर्जाच्या असणे, त्यामध्ये भेसळ असणे अथवा त्या योग्य दर्जाच्या नसल्याबाबत शेतकऱ्यांकडून अथवा अन्य व्यक्ती, संस्था यांच्याकडून तक्रारी प्राप्त होत असतात. अशा सर्व तक्रारींची गंभीरपणे दखल घेणे आवश्यक आहे. निविष्ठा विषयक बहुतांश तक्रारी या तालुका स्तरावर प्राप्त होत असतात. अशा सर्व तक्रारींवर तात्काळ कार्यवाही करण्यासाठी संदर्भ क्र.३ अन्वये तालुका तक्रार निवारण समिती गठीत करण्यात आली होती. परंतु निविष्ठा गुण नियंत्रण निरीक्षक व त्यांच्या कार्यक्षेत्र यांबाबतची शासन अधिसूचना दि.१९.०६.२०२५ रोजी निर्गमित करण्यात आली आहे. सदर शासन अधिसूचनेच्या अनुषंगाने तालुकास्तरीय तक्रार निवारण समितीची पुनर्रचना करणे आवश्यक असल्याची बाब आयुक्त (कृषि) यांनी संदर्भाधीन क्र. ५ येथील पत्रान्वये निदर्शनास आणून दिली. त्यानुसार तालुकास्तरीय तक्रार निवारण समितीची खालीलप्रमाणे फेररचना करण्यात येत आहे.

तालुकास्तरीय तक्रार निवारण समिती

समिती सदस्य	पदनाम
संबंधित उप विभागाचे उप विभागीय कृषि अधिकारी	अध्यक्ष
संबंधित तालुक्याचे तालुका कृषि अधिकारी	सदस्य
कृषी विद्यापीठ/ कृषी संशोधन केंद्र/ कृषी विज्ञान केंद्र प्रतिनिधी	सदस्य
महाबीज प्रतिनिधी	सदस्य
कृषी अधिकारी (गुण नियंत्रण), तालुका कृषी अधिकारी कार्यालय	सदस्य सचिव

२. सदर समितीने निविष्ठा विषयक तक्रारी प्राप्त होताच ८ दिवसांच्या आत त्यांची तपासणी करावी.
३. तक्रार प्राप्त निविष्ठा ज्या कंपनीकडून दिलेली आहे अशा कंपनीच्या प्रतिनिधी व विक्रेते यांना सदर तपासणी दौऱ्याच्या वेळी उपस्थित राहण्याच्या सूचना देण्यात याव्यात. तपासणीसाठी संबंधित कंपनीच्या प्रतिनिधींची आणि तक्रारकर्त्या शेतकऱ्यांची साक्ष घेणे बंधनकारक राहील.
४. शेतकऱ्यांकडे निविष्ठा खरेदीच्या पावत्या उपलब्ध आहेत याची खात्री करावी. विहित प्रपत्रातच पंचनामा करण्यात यावा व तात्काळ पंचनामाची प्रत शेतकरी तसेच कंपनी प्रतिनिधी यांना देण्यात यावी. तक्रार असलेल्या बियाण्यांच्या लॉटचा नमुना घेऊन अधिसूचित प्रयोगशाळेकडून त्याची तपासणी करून घ्यावी.
५. संदर्भ क्रमांक ३ अन्वये कार्यरत असलेली तालुकास्तरीय तक्रार निवारण समिती संदर्भ क्रमांक ४ ची अधिसूचना निर्गमित झाल्याच्या दिनांक पासून अस्तित्वात राहणार नसल्याने त्यांचेकडे यापूर्वी आलेल्या निविष्ठा विषयक तक्रारी संबंधित तालुक्यांकडे वर्ग करण्यात याव्या.
६. उपरोक्त नमूद केल्याप्रमाणे तसेच बियाण्याबाबत बियाणे अधिनियम १९६६, बियाणे नियम १९६८ व बियाणे नियंत्रण आदेश १९८३, खतांच्या बाबतीत खत (नियंत्रण) आदेश, १९८५ तसेच किटकनाशके अधिनियम १९६८, किटकनाशके नियम १९७१ व किटकनाशके आदेश १९८६ अन्वये विहित केल्यानुसार सर्व संबंधितांनी कार्यवाही करून शेतकऱ्यांना योग्य गुणवत्तेच्या निविष्ठा उपलब्ध होतील व निविष्ठा विषयक तक्रारींचे निराकरण होईल यासाठी विशेष लक्ष देण्याकरिता आवश्यक त्या विहित प्रपत्रासह अवलंबावयाच्या कार्यपद्धतीबाबत मार्गदर्शक सूचना आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, पुणे यांचेकडून निर्गमित करण्यात याव्यात.
७. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २०२५०६२९११५४४०८३०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षात्कीत करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(संतोष कराड)

शासनाचे उप सचिव

प्रत:-

१. मा.मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. मा. मंत्री (फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा.राज्य मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. प्रधान सचिव (कृषि) कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
५. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, पुणे
६. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला

७. कृषि संचालक (नि.व गु.नि), कृषि आयुक्तालय, पुणे
८. सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
९. सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
१०. सर्व कृषी विद्यापीठ/ कृषी संशोधन केंद्र/ कृषी विज्ञान केंद्र (आयुक्त, कृषि यांच्या मार्फत)
११. सर्व उप विभागीय कृषि अधिकारी (आयुक्त, कृषि यांच्या मार्फत)
१२. सर्व तालुका कृषि अधिकारी (आयुक्त, कृषि यांच्या मार्फत)
१३. कृषी विद्यापीठ/ कृषी संशोधन केंद्र/ कृषी विज्ञान केंद्र प्रतिनिधी (संबंधित उप विभागीय कृषि अधिकारी यांच्या मार्फत)
१४. महाबीज प्रतिनिधी (संबंधित उप विभागीय कृषि अधिकारी यांच्या मार्फत)
१५. सर्व कृषि अधिकारी (गुण नियंत्रण), तालुका कृषि अधिकारी (आयुक्त, कृषि यांच्या मार्फत)
१६. निवडनस्ती - १७-अ.